

Překlad ze sinhálštiny do češtiny, kapitola “3 *Naiśkramya Pāramitāva*” z knihy “*Pāramitā Prakaraṇaya*” jejíž autorem je Rerukane Chandavimala.

“Dokonalost v Opouštění”

Co by pochopení záporů, s ohledem na smyslné rozkoše a existenci, co by opuštění smyslné rozkoše a existence, je dokonalost opuštění hlavním dovedným mentálním stavem nechamtivosti (*alobha*), který vede k probuzení (*sambodhi*). Zde “opuštění” je zvážení lpění a posléze vzdání se jej. Je to vzdání se od sebe samého, smyslné rozkoše a vznikání (*bhava*). Je to také vzdání se od smyslné rozkoše, jehož základem je zanechání lpění. V komentáři k *Cariyā Piṭaka* se vzhledem k “dokonalosti ve velkém probuzení” (*Mahābodhi Pāramitā*) zmiňuje:

»*Karuṇūpāyakosallapariggahito ādīnavadassanapubbaṅgamo kāmabhavihi nikkhamaṇacittuppādo nekkhammapāramitā.*«¹

Ze soucitu a moudrosti znalosti útrpných světů, pochopením zcela zvrácených zabraňujících smyslných rozkoší a vyvstáním záměru k opuštění předcházejících smyslných rozkoší a existence je co bylo myšleno “dokonalostí v opuštění”.

Jsou dva druhy - **smyslná rozkoš ve věcech** a **smyslná rozkoš v nečistotách**. Smyslná rozkoš ve viděném, zvucích, vůních, chutích, dotycích, jevech – to je **šest smyslných rozkoší ve věcech**. Zde **smyslná rozkoš ve viděném** je ve všem viděném, které lidé považují za dobré, a v nichž tomu, z čehož přecházejí oči, vyvstane uznání, ať už se jedná o živé či neživé.

Smyslná rozkoš ve zvucích je ve zvucích poslechem sladkých pro mysl, v nichž vznikne uznání, kvůli kterému vyvstává chamtivost. **Smyslná rozkoš ve vůních** je ve vůních, na kterých vzniká uznání z nosu naplněného pro mysl sladkým čichnutím, považovaným za dobré.

Smyslná rozkoš v chutích jsou chutě sladké pro mysl i pro jazyk. **Smyslná rozkoš v dotycích** jsou dotyky živého či neživého, které, jsou-li příjemné, hladivé, tiskavé, vytvářejí potěšení. Větší potěšení vzniká když jde o příjemný, hladivý, tiskavý dotyk něčeho živého. Proto když lidé nemají někoho jiného, spí tak, že položí hlavu na svou ruku. Silná chamtivost vzniká při dotyku živé bytosti.

Smyslná rozkoš v jevech je chamtivost po všem jiném než po smyslné rozkoši ve viděném či něčeho z ostatních (předešlých) pěti. Soucit, dobrotivost, láska, moudrost, hrdinskost, pozornost a podobně jsou 'jevy smyslné rozkoše'. I dobrý skutek je záležitostí smyslné rozkoše. Jinak řečeno, jde o chamtivost po ocenění ostatních lidí, povýšení ostatními, a z toho přijatou potravu, nápoje, oblečení, šperky, domy, vozidla, pole, zahrady, postele, židle, stoly, nádoby, zlato, stříbro, perly, drahokamy, peníze atd., skot a podobně. **Smyslná rozkoš v nečistotách** je, když ve smyslné rozkoši ve věcech vznikne chamtivost a (s tím chamtivost po) **trojí existenci**, tj. ve světech smyslů, v jemně-hmotných světech a v nehmotných světech.

Uvažování (*paccavekkhanā*) o “Dokonalosti v Opouštění”

Dokud bytost lpí na smyslné rozkoši a existenci, po tu dobu trpí. Může se z utrpení oprostít odstraněním takové chamtivosti. Pro toho, kdo neviděl ušlechtilé osoby (*āryasattā*) se ukazuje být velice dobrým, velice povznešeným, sobě vysoce nápomocným způsobem k existenci ve světech

1 Zformátováno dle programu *Chaṭṭha Saṅgāyanā Tipiṭaka 4*.

myslů. Proto jsou u bytostí smyslná rozkoš a ulpívání již od dávného času vyvinuté a zakořeněné. Pro bytost není většího strachu, než právě z vize ztráty smyslné rozkoše či existence, na kterých z nějakého důvodu lpí. Ať už je ulpívání jakkoliv důvodem k utrpení, bytost nechce upustit od existence ve smyslných světech. Proto je velice náročné je opustit pokud bytost nespátřila ušlechtilé osoby (*aryasattā*).

Pro zvýšení schopnosti k takovému učinění je třeba se naučit uvažovat o “dokonalosti v opouštění” a uvažovat (tak). Uvažování je myšlení. Ve smyslné rozkoši je obojí, uznání i zápor. **Uznání** smyslné rozkoše je, když je jimi v určitém čase dosaženo (alespoň) letmého potěšení či radosti. **Zápor** je (smyslnou rozkoší) vzniklé utrpení a zármutek. Poněvadž bytosti přemýšlí jen o té části uznání a nikoliv o té části záporů, nedochází k upouštění smyslné rozkoše a smyslné chtivosti. Přestože jsou ve smyslné rozkoši obě, uznání i zápor, bytosti vidí jen tu část očekávaného, hledaného uznání. Nevidí ty obrovské zápor, které jsou ve smyslné rozkoši.

To ukruté co je ve smyslné rozkoši není vidět jako jed zamíchaný v kusu dortu. To je také důvodem, proč bytosti nejsou schopny vidět zápor smyslné rozkoše. Sblížením se s učením jeho Výsosti Takto-Příšedšího (tj. Buddhy), je možno vidět ty skryté ohromné zápor smyslné rozkoše. Ve třech *piṭakāch* jsou ty záporné jevy smyslné rozkoše na mnoha místech odhaleny a ukázány. Dle nich jsou zápor smyslné rozkoše a existence od počátku ukázány. Aby bylo možno se vzdálit od ulpívání, je třeba si je zapamatovat a znovu a znovu o něm přemýšlet. Toto je uvažování s ohledem na “dokonalost v opouštění”.

Když by byl podán kus suché, krve a masa prosté kosti hladem nemocnému psovi, on jak by jej kousal, kromě toho, že by se unavil, rozbil by si zuby a poranil si ústa, jeho hlad by se neutišil. Podobně bytosti nashromažďují věci přinášející smyslnou rozkoš - bez ohledu na to, kolik věcí smyslné rozkoše používají, kromě toho, že se kvůli nim unaví a upadnou do utrpení, ulpívání na smyslné rozkoši člověka se tím neutiší. Proto **je smyslná rozkoš jako kus uschlé kosti bez masa a krve.**

Když si sup, vrána nebo havran vezme kousek masa, při letu jej ostatní supi, havrani či vrány honí a klovou aby mu jej vytrhli. Ten, který dostane ten kus masa, pokud jej nezanechá, zemře nebo bude trpět k smrti. Podobně, pokud někdo nashromažďuje věci smyslné rozkoše, které mnozí očekávají, po kterých mnozí lpí, buď aby je vytrhli a dostali jej, zabíjí, nebo aby se jej zmocnili, čekají a pozorují. Proto **je smyslná rozkoš jako kus masa sebraného supem.**

Jako když si jeden vezme stéblo trávy hořící ve špičce a neupustí jej, jeho ruka se spálí ohněm, stejně tak, pokud se jeden vyžívá ve smyslné rozkoši aniž by se jí pustil, upadne tento člověk, kvůli této smyslné rozkoši, do utrpení. Proto **je smyslná rozkoš jako špička stébla trávy.**²

Jako člověk dojde obrovské bolesti když odváží žhavé uhlí do jámy, ten, který ulpívá na věcech smyslné rozkoše kvůli nim dochází obrovského utrpení. Proto **je smyslná rozkoš jako žhavé uhlíky.**

V noci, ve snu, jeden vidí krásné domy a zahrady a když se probudí, nevidí nic z toho, co ve snu viděl. Podobně ten, kdo nashromažďí mnoho věcí smyslné rozkoše, když je ztratí či odchodem na onen

2 Slovo 'hořící' se v této větě v sinhálském originále nevyskytuje.

svět o ně přijde, neuvidí z těch věcí smyslné rozkoše vůbec nic. Nic nemá. Smyslnou rozkoší dosaženého potěšení po smrti není. Proto **jsou věci smyslné rozkoše a smyslné potěšení jako sen.**

Člověk, který jede na cestu a od ostatních si vyžádá cenný vůz či sadu oblečení, dostane je k použití jen na ten který den. Později je musí vrátit majiteli. Podobně, prožívání věcí smyslné rozkoše se dostane uživateli jen na krátkou dobu. Proto **jsou věci smyslné rozkoše jako věci vyžádané od jiných na krátkou dobu.**

Uprostřed velikého lesa je strom obtěžkaný plody. Muž jej vidí, vyleze na něj a začne ty plody jíst. Jiný člověk, který se prochází v tom lese a má sekyru, ten strom uvidí. On (si myslí): “Nevím, jak lézt na strom. Tento strom pokácím, nechám spadnout na zem a plody sním,” a začne strom kácet. Takto když činí, ten muž, který je na stromě a jí ty plody, pokud by tam z chamtivosti zůstal, dojde smrti nebo bude trpět k smrti. Takto, pokud uchopíme smyslnou rozkoš a nepustíme se jí, pokud s ní zůstaneme, upadneme kvůli ní do obrovského utrpení. Proto **je smyslná rozkoš jako strom s plody.**

Oba, člověk, který si užívá ve smyslné rozkoši a ten, který hledá, na různý čas a s různým mučením jsou připoutáni a upadají do utrpení. Ta zaujatá osoba a ten hledaný kvůli tomu jistý čas podlehnou ublížení, obvinění, pořezání a šrámům, proto **jsou věci smyslné rozkoše jako tyč řezající do masa nebo jako meč.**

Poněvadž člověk, který by byl kousnut, buď zemře nebo trpí k smrti, je kobří hlava nebezpečnou záležitostí. Poněvadž tomu kterému člověku přijde strach, je smyslná rozkoš jako kobří hlava. Pokud by (někdo) vzal do ruky hlavu kobry, její tělo se stočí. Kdyby ji zanechal, tak (se vrátí a) kousne. Podobně, v případě prožívání smyslné rozkoše s ženami atp., ten, který je neopustí, ulpí na nich. I kdyby je s obtížemi opustil, provedou (mu) ukrutnost. Proto **jsou věci smyslné rozkoše jako hlava kobry.**

Tomu, který touží po smyslné rozkoši, je obrovským utrpením být bez ní. I hledání je utrpením. Po obdržení, ochraňování je utrpením. To, že obdržená věc hnije, stárne, mizí, berou ji zloději, ničí se užíváním – to vše je utrpení. Poněvadž člověk, který kvůli nim na počátku, uprostřed i na konci hoří a spaluje se, **je smyslná rozkoš jako ohnivá hora**³.

Až potud popsané zápory smyslné rozkoše byl jeden způsob (uvažování). Ještě jiný způsob je takto:

Člověk, který požaduje smyslnou rozkoš, pro to, aby se po ní mohl shánět, aby ji sháněním úspěšně obdržel, mnoho let se kvůli nějaké dovednosti či vzdělání učí, přičemž trpí. Po tom, co se útrpně učí, začne v zaměstnání a musí čelit buď suchému slunečnímu žáru, či po určitou dobu zmoknutí deštěm, postihnutí poprcháváním či větrem, hladem či žízní, utrpením z much či komárů, když pracuje pod nějakým pánem, poslouchání posměšků a obviněním pána, přijetí různých nepříjemností od nepřátel.

3 “Gini kanda” - stejné slovní spojení se používá ve významu “sopka”. Volím doslovně “ohnivá hora”, neboť takto souhlasí s kontextem.

Někdy ten člověk, který kvůli věcem smyslné rozkoše takto útrpně pracuje, tou námahou, úsilím a potem dosáhne toho očekávaného. Někdy po tom, co se snaží, nedosáhne toho co očekával a tak přijde námaha vniveč. Takto když námaha přijde vniveč, tomu unavenému člověku přijde veliký zármutek: “moje úsilí přišlo vniveč.” To je také jeden zápor smyslné rozkoše. Část utrpení, kterého se dostává novodobému lidu je kvůli smyslné rozkoši.

Pokud byly ty sháněné věci obdrženy dle očekávání, je kvůli nim, z důvodu ochraňováním před králem, zloději, nepřáteli, ohněm, vodou a nepříjemnými dědici, opět zakušeno mnoho utrpení. (Majitel) musí neustále být v pochybnostech a ve strachu. A i přes takovéto útrpné ochraňování může o ně, kvůli králi, zlodějům atd. přijít, ještě než se mu dostane (potěšení), které očekával. Když se tak stane, tomu člověku, který si obstaral ty věci, tím vznikne obrovské utrpení. Bude plakat. Toto je jeden zápor smyslné rozkoše. Část utrpení tohoto světa je kvůli smyslné rozkoši.

A ještě, kvůli věcem smyslné rozkoše králové válčí s králi. Obyvatelé s obyvateli vcházejí do konfliktů. Syn bojuje s matkou. Matka se synem bojuje. Otec se hádá se synem. Syn se hádá s otcem. Bratři se hádají s bratry. Sestry se hádají se sestrami. Manželky se hádají s manžely. Manželé se hádají s manželkami. Přátelé se hádají s přáteli. Mniši se hádají s mnichy. Učitelé se hádají s žáky.

Ti, kdo se hádají, také jeden druhého uhodí. Uhodí se také *gal_mulvalin(?)*. Uhodí se meči, dýkami, atd. Jimi někteří zemřou. Někteří trpí k smrti. Někteří jdou do vězení. Někteří jdou na šibenici. Toto je také jeden ohromný zápor smyslné rozkoše. Veliká část utrpení tohoto světa je z důvodu smyslné rozkoše.

A také lidé kvůli smyslné rozkoši vcházejí do armády, střílí z ručních zbraní, střílí z automatických zbraní, z kanónů bezprostředně střílí jako hřmot hlasité smrtonosné bomby, které když padají, tak šíří jedovaté plyny, dělají oheň, a (navíc tito lidé) válčí na bojišti. Tak někteří zemřou. Někteří trpí k smrti. Někteří z těch, kdo šli na bojiště, se unaví, onemocní a zemřou. Někteří dostanou ránu, přijdou o ruku či o nohu a dojdou do situace, při jaké za celý život nemohou nic udělat. Toto je ohromný zápor smyslné rozkoše. Ohromná část utrpení, kterému čelí tento svět, je z důvodu smyslné rozkoše.

A ještě, kvůli smyslným rozkoším, někteří kradou. Vykrádají domy. Podvádí. Jdou po ženách druhých. Když tak činí, jsou chyceni a nařčeni co by zloději, darebáci, a v místech kam jdou, jsou obviňováni. Z míst kam jdou, jsou vyhnáni se slovy - “to je zloděj, to je zloděj.” Jsou chyceni a svázáni. Jsou zmláceni. Jdou do vězení. Toto je také jeden zápor smyslné rozkoše. Ohromná část utrpení, obsažena v tomto světě.

A také, lidé kvůli smyslným rozkoším dělají různé špatné činy a po smrti (kvůli) vládcům pekel řvou, když vystoupí ohnivé plameny - ty bytosti v pekle se obracejí v ohni po tom, co tam jsou vhozeni. Za neustálého ječení, je jejich tělo, jako když se řeže dřevo, řezáno pilami, příčně řezajícími pilami jsou za neustálého rozbíjení, řezání a oškrábávání, roztaveným železem napájením, polykáním (roztavených) železných koulí trápeni a takto se (neustále) rodí v pekle. Potravu byť jen k utišení hladu,

vody byť jen k utišení žízně, se jim nikdy nedostane, oblečení, místa k pobývání se jim nedostane, neustále jsou rozdíráni utrpením – a takto se (někteří) rodí v lůně hladových duchů. Také tyto bytosti, když přijdou do pekla, jeden se živí druhým, od nikoho se jim nedostane pomoci, neustále jsou ve strachu. Toto je také ohromný zápor smyslné rozkoše. Kvůli smyslné rozkoši vzniká obrovská část utrpení.

Ne vyššího, ne menšího, ne oběmnějšího, ne tenčího, ne černějšího, ne bělejšího, jemného, krásného těla je šestnáctiletá slečna, nejhezčí věc smyslné rozkoše. Po určitém čase je tato vážná dáma s šedými vlasy, vystouplými žilami, (hned pod kůží) viditelnými kostmi, s vráskami na kůži, nepřijemným vzhledem, vidět, jak žije. Toto je zápor smyslné rozkoše.⁴

Mnozí by rádi viděli, rádi by se bavili s, rádi objali, “drahokamem” či “květinou” nazývanou slečnu, která (ale) onemocní a pak z postele nemůže vstát, jinými je krmena, napájena – do takového stavu došla, s výkaly a močí potřísněným oblečením a tělem, zapáchající, do té míry, že se k ní jeden nemůže přiblížit, (obvykle) spící je viděna. Toto je také zápor smyslné rozkoše (asi pro jejího případného manžela/druha – pozn.překl.).

Také lze vidět, jak po určité době, mnozími co by krásná, jemná, hebká, co by velice dobrá slečna hledaná k přivlastnění, za kterou (by se muži) prali, k dotykání se, k objetí, k políbení zamýšlená, tato slečna po smrti nabobtná, zmodrá, z otvorů jí tečou výkaly, páchne, do té míry, že se k ní jeden nemůže přiblížit. To je také jeden zápor smyslné rozkoše (asi pro jejího případného manžela/druha - pozn.překl.).

Pak je tělo této krásné ženy položeno doma, a poněvadž se lidé nenachýlí k tomu domu a jdou (jen) okolo, je vidět, že je (brzy) položena do vykopané země. To je také jeden zápor smyslné rozkoše.

Je velice mnoho záporů smyslné rozkoše. Co bylo ukázáno, je jen troška. Jak bylo řečeno, reflektováním záporů smyslné rozkoše se smysl nachýlí k (záměrům) “opouštění” (*nekkhamma*). “*Sambādho gharāvāso jarāpatho abbhokāso pabbajjā*” - takto bylo poukázáno “v laickém domě je mnoho problémů, tj. v (takovém) omezujícím místě - v místě, kde není příležitost k zásluhám; avšak příchodem do mnišského řádu nevznikají potíže a závazky, je to jako nebe, kde není kohokoliv jiného atd. - záporu laického (vlastnictví) domova a klady v chození vpřed (ordinování za mnicha) jsou kontemplovány a tak vznikne záměr k opuštění.

Také kontemplováním chování těch, kdo dříve opustili, dojde k záměru k “opuštění”. *Mahājanaka Jātaka, Soṇaka Jātaka, Cūlasutasoma Jātaka, Hatthipāla Jātaka, Ayoghara Jātaka, Bhisā Jātaka, Somanassa Jātaka* a podobně poukazují na “dokonalost v opuštění” velkého *Bodhisatty* (Bytosti Probuzení, Budoucího *Buddhy*), (a tak) je dobré přemýšlet o (těchto) příbězích (*Buddhova*) minulého života (*jātakách*). Kontemplování o počínání některých žáků je také dobré. Pro obeznámení je ukázáno (k poznání) velice užitečné počínání jednoho (takového) žáka. Je takto:

4 Tady se asi jedná o “zápor smyslné rozkoše” případnému manželovi či druhovi té dámy.

Příběh ctihodného Staršího (Thery) Ratthapāly⁵

Ctihodný *Ratthapāla* starší (*thera*) se narodil v zemi *Kuru*, v předměstí *Culla Koṭṭhita*, v nejdůležitější (asi nejzámožnější) rodině, jakožto jediný syn. Jmenoval se *Ratthapāla*. Dostalo se mu tohoto jména, poněvadž v případě, že by byla země oslabena a byly by problémy, měl by dostatek moci a bohatství k jejímu ovládnutí.

Jednoho dne Jeho Výsost Takto-Přišedší (*Tathāgata*) dokráčel do (*Ratthapālovy*) vesnice a pronesl tamějším obyvatelům Učení (*Dhammu*). I mladý pán *Ratthapāla* si ten přednes poslechl. Po tom, co si jej poslechl, pomyslel si: “podle toho, co řekl jeho Výsost Buddha, ve všech ohledech čistého, Brahmovského (svatého) života není vidět v laickém domě.” Proto chci opustit laický domov a jít vpřed (stát se mnichem) v Řádu (*Sāsanē*) Buddhově. Když přednes Učení (*Dhammy*) skončil, přiblížil se k osamocnému jeho Výsosti Buddhovi a žádal o chod vpřed (mnišskou ordinaci). Jeho Královská Výsost Buddha se zeptal: “Máš svolení od matky a otce?” a když odpověděl “nikoliv,” řekl mu: “*Ratthapālo*, Buddhové bez svolení matky a otce ne(udělují) chod vpřed (mnišskou ordinaci) mladým pánům.”

Tehdy si *Ratthapāla* pomyslel: “Dostanu povolení od otce a matky a půjdu vpřed (stanu se mnichem),” odešel domů a řekl rodičům: “Matičko, tatíčku, poslechl jsem si Učení jeho Výsosti Buddhy. Podle toho, co jeho Výsost přednesl, naplnění čistého, Brahmovského (svatého) života nelze v laickém domě dosáhnout, proto mi, laskavě, dejte svolení k odchodu vpřed (mnišské ordinaci).” Tehdy řekli rodiče: “dítě, jsi pro nás jediným dítětem. Jsi vychován bez utrpení, (jen) v pohodlí, není možné (abychom) trpěli utrpení tvým odchodem vpřed (mnišskou ordinací). Dítě, v tomto domě je bohatství, kolik bys chtěl. V radosti jez a pij, oblékej se, užívej si smyslné rozkoše pěti smysly a zatímco zde pobýváš, dělej zásluhy. My se od tebe nechceme oddělit ani smrtí. A tak jak bychom se tě mohli zdát za živa.”

Mladík *Ratthapāla* tak promluvil podruhé i potřetí. Rodiče mu ale nevyšli vstříc. Tehdy si mladík *Ratthapāla* (pomyslel): “pokud mi nevyjdou vstříc ohledně mnišství, právě zde, aniž bych pil či jedl, zemřu,” lehl si na zem a začal tam (takto) pobývat. (Takto) ležícímu synovi *Ratthapālovi* rodiče znovu třikrát řekli co bylo již zmíněno. Avšak nepodařilo se jim změnit *Ratthapālov*ův nápad. Mysleli si, že až bude *Ratthapālovi* těžko z nepití a nejezení, tak vstane, avšak nestalo se tak. Po té se začali strachovat a sdělili tu záležitost přátelům *Ratthapāly*. I oni *Ratthapālovi* řekli co bylo řečeno dříve. Avšak tím se *Ratthapālov*ův nápad ani o trošičku nezměnil. *Ratthapālov*⁶ tak, jako předtím, spali.

Tehdy přátelé šli za rodiči *Ratthapāly* a řekli: “matičko, tatíčku, inu, pokud *Ratthapālovi* nevyjdete vstříc s ohledem na mnišství, on zemře. Inu, když mu vyjdete vstříc, jakožto mnichovi jej ale budete moci zaživa spatřit. Kdyby jeho mysl ulpěla a nedařilo se mu pobývat (jakožto mnich), vrátí se právě sem. Proto mu, laskavě, dejte svolení k odchodu vpřed (mnišské ordinaci).” Tehdy rodiče řekli: “Vyjdeme (tedy) *Ratthapālovi* vstříc s ohledem na chod vpřed (mnišskou ordinaci). Až odejde vpřed (stane se mnichem), chceme jej spatřit.” Přátelé přišli k *Ratthapālovi* a sdělili mu co se stalo. Tehdy

5 Příběh je přímý překlad ze sinhálštiny, bez srovnání s verzí v Páli.

6 Zde množné číslo vyjadřuje respekt.

Raṭṭhapāla vstal, svým pobýváním oslabený, a když se jeho tělu opět dostalo energie, došel k jeho Výsosti Buddhovi a dostalo se mu “Přidosazení” (tj. *Upasampadā*, vyšší mnišské ordinace).

Půl měsíce po Přidosazení (*Upasampadā*) jeho výsost *Raṭṭhapāla* starší (*thera*) přišel k jeho Výsosti Takto-Přišedšímu (*Tathāgatovi*) ve městě *Sāvattihī*.

Jeho výsost *Raṭṭhapāla* starší pobýval na klidném místě s jeho Výsostí Buddhou a zabýval se meditací. Přesto, že byla jeho výsost osobou ohromných zásluh z dřívější doby, byl neosvícený. Proto bez lenosti s myšlenkou “dnes, právě dnes dosáhnu Vhodnosti (*Arahantství*)” plnil (k tomu vedoucí) mnišské povinnosti. Avšak i přesto se jeho výsosti nepodařilo mnišské povinnosti až do (úplného) konce naplnit. Jeho výsostí byly mnišské povinnosti s ohromným úsilím plněny – a až po dvanácti letech jednoho dne všechny nečistoty zahubil a stal se Vhodným (*Arahantem*).

Jeho výsost Vhodný (*Arahant*) *Raṭṭhapāla* starší přišel k Buddhovi, poklonil se mu, sedl si na jednu stranu, a řekl: “Ctihodný, pokud vaše Výsost svolí, půjdu do *Thullakoṭṭhity* a tam bych rád spatřil svou matičku a tatíčka.” Jeho Výsost Takto-Přišedší se vlastní (nadpřirozenou) moudrostí podíval na mysl jeho výsosti *Raṭṭhapāly* staršího a když viděl, že je to někdo, kdo už znovu nebude laikem, pronesl své svolení k té cestě. Na to jeho výsost *Raṭṭhapāla* starší se poklonil a se svolením šel do *Thullakoṭṭhity*. V parku zvaném *Migāvāra* (Jelení Kůra) krále *Koravyi* se zastavil a následující den šel popořadě do domů na almužní obchůzku, přičemž došel i domu matičky a tatíčka.

Tehdy si tatíček jeho výsosti staršího uprostřed dveří pročesával vlasy. Jeho výsost staršího viděl, avšak nepodařilo se (mu jej) rozpoznat a spílal: “Tito plešatí mniši nám našeho jediného syna nechali jít vpřed (ordinovat za mnicha).” Jeho výsosti se od tatíčka nedostalo žádného uvážení. V ten moment příbuzná jeho výsosti staršího, otrokyně, šla vyhodit pryč zkaženou potravu. Když to viděl, jeho výsost starší řekl: “mladší sestro, chceš-li tuto zkaženou potravu vyhodit, aniž bys tak činila, dej ji do mé almužní mísy.” Když jeho výsosti staršímu otrokyně udělovala tu zkaženou potravu, dle vlastností rukou a nohou jeho výsost rozpoznala a matičce jeho výsosti dala vědět, že mladík *Raṭṭhapāla* přišel.

Tehdy matička řekla: “ty, jestli je pravda co říkáš, tak už nejsi otrokyní,” a šla za tatíčkem aby se jej zeptala. V ten moment jeho výsost starší seděl u zdi a stravoval se zkaženou moučnicí⁷. Otec tam šel a řekl: “dítě, copak není bohatství v našem domě? Proč jíš vyhozenou, zkaženou moučnicí? Dítě, copak není třeba jít do vlastního domu?” Tehdy, jak řekl jeho výsost starší, “hospodáři, jakéhopak je těm, kdo šli vpřed (mnichům), domu? Nám domu není. Do tvého domu jsme šli. Tam jsme očekávali štědrost, ale nedostalo se nám ani dobrých slov. Pouze se nám odtud dostalo spílání a nadávek.” Tehdy tatíček řekl jeho výsosti staršímu: “Pojď, laskavě, domů.” “Hospodáři, právě až dostravujeme potravu, skončíme,” řekl jeho výsost starší. Tatíček pozval (jeho výsost *Raṭṭhapālu*) na následující den. Jeho výsost starší řekl, že to strpí (tj. souhlasil).

Další den tatíček jeho výsosti staršího udělal dvě obrovské hromady zlata a stříbra, které tak nashromáždil, rohoží je zakryl, původním manželkám jeho výsosti staršího oznámil aby se zkrášlily jak to měl rád, připravil výbornou potravu a oznámil jeho výsosti staršímu čas. Jeho výsost starší tam dokráčel. Tatíček ty zakryté hromady zlata a stříbra odkryl, ukázal je jeho výsosti staršímu, a řekl: “dítě, zde je možné užívat rozkoše. Je možné konat dobré skutky. Odhoď tuto róbu a konej dobré

7 Druh jídla, který se dělá z uvařené mouky a má podobu středně velké šedé kostky.

skutky zatímco tu žiješ a užíváš rozkoše.” Jeho výsost starší pronesl: “hospodáři, pokud uděláš co pravím, pak toto bohatství nalož do vozů, jdi, a laskavě jej vyhod doprostřed řeky. Pokud si je necháš a budeš tak žít, stane se, že kvůli němu budeš lamentovat, truchlit, plakat, hořekovat.”

Tehdy tatíček jeho výsosti staršího si pomyslel: “Myslel jsem si, že si jej přivedu a nechám jej vysvléci róbu. Teď, ale, je on připraven i mne nechat ordinovat za mnicha.” Ustoupil, tedy, a řekl původním manželkám jeho výsosti staršího: “váš manžel přišel a je tu. (Co nejlépe) jak můžete, nechte jej vysvléci róbu.” Ženy došly k jeho výsosti staršímu, padly mu k nohám a zeptaly se: “pane, jak vypadají (nebeské) víly, které se vám dostanou plněním mnišských povinností?” “Mladší sestro, my jsme se nestali mnichem kvůli (nebeským) vílám,” řekl. Že jeho výsost *Raṭṭhapāla* starší projevil příbuznost, ty ženy, které poslouchaly co řekl, omdlely. Jeho výsost starší řekl: “hospodáři, aniž bys nám dělal potíže, je-li tebou darované dost, vyveď nás ven.” Tehdy otec jeho výsosti staršímu připravil výbornou potravu. Jeho výsost starší si po stravování stoupl a těm, kdo byli poblíž, řekl tyto verše:⁸

(1) ”*Passa cittakataṃ bimbaṃ, arukāyaṃ samussitaṃ;*

Āturaṃ bahusaṅkappaṃ, yassa natthi dhuvāṃ ṭhiti.

(2) *Passa cittakataṃ rūpaṃ, maṇinā kuṇḍalalena ca;*

Allatavena onaddhaṃ, saha vattehi sobhati.

(3) *Alattakakatā kesā mukhaṃ cuṇṇakamakkhitaṃ;*

Alaṃ bālassa mohāya, no ca pāragavesino.

(4) *Aṭṭhapādakatā kesā, nettā añjanamakkhitā;*

alaṃ bālassa mohāya no ca pāragavesino.

(5) *Añjanīva navā citta, pūtikāyo alaṅkato;*

Alaṃ bālassa mohāya, no ca pāragavesino.

(6) *Odahi migavo pāsaṃ, nāsadā vākaraṃ migo;*

hutvā nivāpaṃ gacchāma kandante migabandhake.”

Význam těchto veršů je:

- (1) Podívejte na tyto ženy, jejichž kosti, žíly a maso jsou natáhnuté a postavené, kvůli lesům zvaným devět otvorů jako les, špínou, nemocí, nečistotami jsou postižené, mnohými přané a dosažené, zkrášlené, v nich žádným způsobem není nic, co by bylo beze změny.
- (2) Podívejte na tu syrovou lidskou kůži, ozdobenou šperkem a náušnicí. Je zkrášlena právě oblečením.
- (3) Vlasy jsou vyleštěné voskem. Tvář mají napudrovanou klím pudrem⁹ a podobně. Hlupákovi, který nehledá cestu na druhý břeh Kola Existence (*Samsāry*), je toto víc než dost k omámení.
- (4) Jsou zkrášleny navlhčením vlasů mizou smíchanou s vodou¹⁰ a zvlněním konců obočí. Oči mají

8 Text sformátován dle verze v programu *Chaṭṭha Saṅgāyanā Tipiṭaka 4*. V *Chaṭṭha Saṅgāyanā Tipiṭaka 4* se navíc objevují tyto změny: 1. Místo *cittakataṃ* je *cittikataṃ*. (Platí pro oba výskyty.) 2. Místo *kuṇḍalalena* je *kuṇḍalena*. 3. Místo *allatavena* je *aṭṭhi tacena*. 4. Místo “*onaddhaṃ*” je “*onaddham*”. 5. Místo “*vattehi*” je “*vattehi*”. 6. Místo “*kesā*” je “*pādā*”. (Tj. místo vlasů jsou zmíněny nohy.) 7. Místo “*hutvā*” je “*bhutvā*”. 8. Místo pouhého zakončení “*migabandhake.*” je zakončení “*migabandhake*”*ti.*”

9 Sinhálsky “*gorocana*” Jedná se o prášek z vnitřku klu, který lze (přestože jen výjimečně) nalézt v klech jistého druhu skotu. Je velice voňavý.

10 Sinhálsky “*hora lāṭu*” - jedná se o mizu z jistého druhu stromu, která je mastná. Míchá se s vodou a používá se jako kosmetický přípravek.

namazané očními kapkami. Hlupákovi, který nehledá cestu na druhý břeh Kola Existence (*Samsāry*), je toto dost k omámení.

(5) Jako nádherné, nové pouzdro na oční kapky je toto nečisté tělo zkrášleno. Hlupákovi, který nehledá cestu na druhý břeh Kola Existence (*Samsāry*), je toto víc než dost k omámení.

(6) Lovec jelenů připravil síť z věcí smyslné rozkoše, tedy stříbra a zlata hromad a žen. Jelen do sítě neskočí. Jelen se nakrmil potravou k chycení a zatímco chytači jelenů pláčou, my jdeme.

Na to jeho výsost starší vystoupil do nebe aby ukázal svou (magickou) moc a poté došel ke kořeni jednoho stromu v *Migācīra* (Jelení Kůře). Strážce parku, když uviděl jeho výsost Staršího, rychle šel do domu krále a řekl: “Božská výsosti, jeho výsost *Raṭṭhapāla* starší, kterého neustále vaše výsost připomíná, dlí u kořene jednoho stromu v parku.”

Král *Koravya* se velice rozradostnil, přijel se podívat na jeho výsost staršího a po přátelském uvítání řekl:

“Jeho výsosti *Raṭṭhapālo*, na tomto světě někteří, když dojdou stáří, přemýšlí: “jsem teď starý. Nemohu si dopřát věci. Nemohu vylepšit to, co již mám. Lépe než takto žít, je jít vpřed (stát se mnichem),” a tak kvůli zestárnutí jdou vpřed (stanou se mnichy). Vaše výsost je někdo stále v mladém věku.

Jeho výsosti *Raṭṭhapālo*, někteří nemohou být uzdraveni, jsou jedněmi z nemocných, neschopní, a tak přemýšlí: “nemohu si ani dopřát věci. Nemohu vylepšit to, co již mám. Lépe než takto žít je jít vpřed (stát se mnichem),” a jdou vpřed (stanou se mnichy). Vaše výsost se nezdá být takto ochablá. Vaše výsost je bez nemoci, někdo, kdo má sílu.

Jeho výsosti, záslužný *Raṭṭhapālo*, někteří po zbohacení o své bohatství přijdou, a přemýšlí: “není snadné, abych zpět nabyl svého bohatství. Co mám, není snadné vylepšit. Lépe než žít takovýto chudý život je jít vpřed (stát se mnichem) a všimnout si spíše svého příštího života,” a jdou vpřed (stanou se mnichy). Vaše výsost je v *Thullakoṭṭhitē* dítětem bohaté rodiny, vaši výsosti není nedostatku bohatství.

Vaše výsosti záslužný *Raṭṭhapālo*, někteří mají mnoho příbuzných a přátel, a pak o ně postupně přijdou a jsou sami. Takto, když osamoceně žijí, přemýšlí: “lépe než žít takovýto osamocený život, je jít vpřed (stát se mnichem)” a takto, z ochuzení o příbuzné, jdou vpřed (stanou se mnichy). Jeho výsosti *Raṭṭhapālo*, vy nejste ani někým ochuzeným o příbuzné a přátele. Vaše výsost má v *Thullakoṭṭhitē* mnoho příbuzných a přátel. Vaše výsosti, jakou znalostí, spatřením čeho, slyšením čeho, jste šel vpřed (stal jste se mnichem)?”

“Velký králi, jsou čtyři rčení *Dhammy*, která Takto-Příšedší pravil. Ty, když jsem se dozvěděl, viděl a slyšel, šel jsem vpřed (stal jsem se mnichem). Velký králi, “*upanīyati*¹¹ *loko addhuvo*” je jedno rčení *Dhammy*, které Takto-Příšedší pronesl. “*Attāno*¹² *loko anabhissaro*,” je jedno rčení *Dhammy*. “*Assako loko sabbaṃ pahāya gamanīyaṃ*” je jedno rčení *Dhammy*. “*Ūno loko atitto taṇhādāso*” je jedno rčení *Dhammy*. Velký králi, tyto jsou mnou poznané, mnou viděné, mnou slyšené čtyři rčení *Dhammy*,” pravil jeho výsost Starší.

(1) “*Upanīyati loko addhuvo*” zvané *Dhammy* rčení znamená: Bytosti se nezastaví v jednom bytí. Ke konci života se přiblíží ke stáří a smrti a nakonec jich (tj. stáří a smrti) dosáhnou.

11 V *Chaṭṭha Saṅgāyanā Tipiṭaka* se objevuje “*upaniyyati*”.

12 V *Chaṭṭha Saṅgāyanā Tipiṭaka* se objevuje “*atāṇo*”.

- (2) “*Attāno loko anabhissaro*” zvané *Dhammy* rčení znamená: Bytost není schopna dosáhnout úspěšného útočiště, nemá nikoho, kdo by ji uspokojil. Není bytosti, která by našla útočiště, díky kterému by se vyhla stáří a smrti a tak žila. Bytost není schopna dosáhnout uspokojení.
- (3) “*Assako loko sabbam pahāya gamanīyam*” zvané *Dhammy* rčení znamená: ve skutečnosti bytost nic nevlastní. “Moje, moje” říká, avšak nakonec musí všechno opustit.
- (4) “*Ūno loko atitto taṅhādāso*” zvané *Dhammy* rčení znamená: ať už se bytosti dostane jakéhokoliv množství, je to málo. Není dostatku. Neustále je otrokem ulpívání.

Debata, která po tomto vznikla mezi králem a jeho výsostí *Raṭṭhapālou* starším, je takto:

- Pan král:** Jeho výsosti záslužný *Raṭṭhapālo*, vaše výsost řekl “*upanīyati loko addhuvo*”. Co to znamená?
- Jeho výsost *Raṭṭhapāla* starší:** Velký králi, měl jste v minulosti schopnost slona, schopnost koně, výbornou tělesnou sílu, když vám bylo dvacet let, dvacet pět let?
- Pan král:** Jeho výsosti *Raṭṭhapālo*, jak bych se o tom období vyjádřil? V těch dnech jsem si myslel, že mám magickou moc. Až tolik síly jsem měl.
- Jeho výsost *Raṭṭhapāla* starší:** Velký králi, a můžete takové zdatnosti konat i teď?
- Pan král:** Jeho výsosti *Raṭṭhapālo*, načpak tak mluvíš? Teď je mi osmdesát let. Teď, když vykročím, tak moje noha zastaví, když (si usmyslím), že budu stát, má noha putuje jinam. Teď jsem právě takový. Ty schopnosti a sílu, které jsem měl dříve – z těch teď nemám nic.
- Jeho výsost *Raṭṭhapāla* starší:** Velký králi, právě proto jeho Výsost Vznešený pravil: “*Upanīyati loko addhuvo.*”
- Pan král:** Jeho výsosti *Raṭṭhapālo*, to je úžasné. “*Upanīyati loko addhuvo*” rčení Buddha je zcela správně. Ten fakt jsem si teď zcela uvědomil. Jeho výsosti záslužný *Raṭṭhapālo*, v našem královském paláci je mimo jiné sloní armáda. Koňská armáda také. Vozová armáda také. Pěší armáda také. Jeho výsosti *Raṭṭhapālo*, když přijde neštěstí, ty armády pro nás budou válčit. Ochrání nás. “*Attāno loko anabhissaro*” znamená, že bytost nemůže dosáhnout útočiště, řekl vaše výsost. Co to znamená?
- Jeho výsost *Raṭṭhapāla* starší:** Velký králi, je ve vašem těle nějaká nemoc, která se neléčí?
- Pan král:** Ano; jeho výsosti *Raṭṭhapālo*, v mém těle je krutá vzdušná choroba. V některých chvílích, když jej zvedám, mí příbuzní a přátelé se shromáždí a dívají se, řkouc: “Kráľ *Koravya* už už umírá.”
- Jeho výsost *Raṭṭhapāla* starší:** Velký králi, nemůžete tuto svou bolest, která vám přišla, rozdat těm přátelům a příbuzným, aby ji trpěli s vámi a vám aby se ulevilo?
- Pan král:** Jeho výsosti *Raṭṭhapālo*, ať už je přítomno jakékoliv množství příbuzných a přátel, bolest k trpění rozdat nemohu. Tou bolestí musím trpět pouze já. Není chytrého, který by dokázal být jen kousek přijmout.
- Jeho výsost *Raṭṭhapāla* starší:** Velký králi, právě proto jeho Výsost Takto-Přišedší pravil: “*Attāno loko anabhissaro*” zvané rčení *Dhammy*.
- Pan král:** Jeho výsosti záslužný *Raṭṭhapālo*, tato znalost jeho Výsosti Takto-Přišedšího (*Tathāgaty*) je velice úžasná. “*Attāno loko anabhissaro*” zvané rčení přednesu je zcela správně.

Jeho výsosti záslužný *Raṭṭhapālo*, v pokladnicích a skladech máme mnoho bohatství. Vaše výsosti řekl: “*Assako loko sabbaṃ pahāya gamanīyaṃ,*” bytosti není nic vlastní, všechno je třeba zanechat a jít. Co to znamená?

Jeho výsost *Raṭṭhapāla* starší: Velký králi, vy máte právě mnoho věcí nashromážděno a užíváte smyslné rozkoše pěti smyslů. Můžete jich užívat i po tom, co odejdete na onen svět, aniž byste je nechal užívat jiným, aniž byste to byl jen vy sám (bez ničeho), kdo odejde na onen svět?

Pan Král: Jeho výsosti *Raṭṭhapālo*, z toho bohatství tak, jak je položeno na svém místě, až budu muset odejít na onen svět, kromě toho, že budu muset jít na onen svět (bez ničeho), se mi nedostane ničeho.

Jeho výsost *Raṭṭhapāla* starší: Velký králi, právě proto jeho Výsost Takto-Příšedší pravil: “*Assako loko sabbaṃ pahāya gamanīyaṃ*” zvané rčení *Dhammy*.

Pan král: Jeho výsosti *Raṭṭhapālo*, řeč Takto-Příšedšího je velice ohromující. Je to tak. Jeho výsosti záslužný *Raṭṭhapālo*, vaše výsost také řekl rčení *Dhammy* “*Āno loko atitto taṇhā dāso.*” Co to znamená?

Jeho výsost *Raṭṭhapāla* Starší: Velký králi, vy právě vlastníte obrovské bohatství a k tomu také v této *Kuru* zemi žijete jakožto vládce, že?

Pan král: Je to tak, jeho výsosti *Raṭṭhapālo*.

Jeho výsost *Raṭṭhapāla* starší: Velký králi, kdyby k vám přišel muž, kterému můžete věřit, a řekl: “Božská výsosti, na Východě si můžete snadno podmanit jistou zemi. Laskavě si i ji, výsosti, podmaňte.” Co uděláte?

Pan král: Jeho výsosti *Raṭṭhapālo*, i tu si podmaním.

Jeho výsost *Raṭṭhapāla* Starší: Velký králi, kdyby z Jihu někdo přišel a takto mluvil, co uděláte?

Pan král: Jeho výsosti *Raṭṭhapālo*, i tu zemi si podmaním.

Jeho výsost *Raṭṭhapāla* Starší: Velký králi, kdyby ze Západu někdo přišel a takto mluvil, co uděláte?

Pan král: Jeho výsosti *Raṭṭhapālo*, I tu si přivlastním.

Jeho výsost *Raṭṭhapāla* Starší: Velký králi, kdyby ze Severu někdo přišel a takto mluvil, co uděláte?

Pan král: I tu si podmaním.

Jeho výsost *Raṭṭhapāla* Starší: Velký králi, kdyby z pobřeží za mořem někdo přišel a takto mluvil, co uděláte?

Pan král: I tu si podmaním.

Jeho výsost *Raṭṭhapāla* Starší: Velký králi, právě proto jeho Výsost Takto-Příšedší pravil “*Āno loko atitto taṇhā dāso.*” zvané rčení *Dhammy*.

Pan král: Jeho výsosti *Raṭṭhapālo*, to je ohromující. To rčení *Dhammy*, které pravil jeho Výsost Takto-Příšedší je právě tak. Bytostem vskutku není (nikdy) dost.

Na to jeho výsost *Raṭṭhapāla* starší přednesl králi *Dhammu* ve třinácti verších. Ty verše a jejich význam jsou takto: (jsou to výborné verše. Při jejich vysvětlení v sinhálštině tak, jak jsou v páli, se nám nedostane jejich krásy. Proto aby se krása těch veršů neponičila, jsou ukázány s vhodnou sinhálskou formou.)

*Passāmi loke sadhane manusse
laddhāna vittaṃ na dadanti mohā
luddhā dhanam sannicayaṃ karonti*

bhīyyova kāme abhipatthayanti.

Na světě jsou bohatýři. Mají bohatství, avšak kvůli chamtivosti nikomu nic nedají. Z chamtivosti shromažďují bohatství. A přejí si ještě více smyslné rozkoše.

***Rājā pasayha¹³ paṭhaviṃ¹⁴ jīnitvā¹⁵
sasāgarantaṃ mahimāvasanto¹⁶
oraṃ samuddassa atittarūpo
pāraṃ samuddassa'pi patthayetha***

Králi, který vlastní zem až k oceánu, tolik mu není dost, i o zemích za oceánem (“z oceánu”) přemýšlí.

***Rājā ca aññe ca bahū manussā
avīta taṇhā maraṇaṃ upenti
ūṇāva¹⁷ hutvāna jahanti dehaṃ
kāmehi lokamhi na'hatthi tīti***

I král a mnoho jiných lidí umírají aniž by zanechali chamtivosti. Zemřou aniž by jim bylo dost bohatství, které již vlastní. Na světě lidem vskutku není dost smyslné rozkoše. Bez ohledu na to, kolik již dostali, je jim to málo.

***Kandanti taṃ¹⁸ ñāti¹⁹ parikiriya kese
aho vatā no amarāti cāhu
vatthena taṃ²⁰ pārutaṃ nīharitvā
citaṃ samodhāya²¹ tato ḍahanti.***

Příbuzní kvůli tomu jejich zemřelému člověku říkají: “ach, náš tatínek,” “ach, naše maminka,” “ach, náš mladší bratr,” “ach, naše dobrá mladší sestra,” a tak podobně, cuchají si vlasy a pláčí. Takto, když činí, toho mrtvého člověka obléknou do pokrývky pro mrtvé, vynesou jej pryč, nakupí dřevo, na ně jej položí a (tak jej) spálí.

***So ḍayhati sūlehi vitujjamāno²²
ekena vatthena pahāya bhoge***

13 V CST4 je *pasayhā*.

14 V CST4 je *paṭhaviṃ*.

15 V CST4 je *vijitvā*.

16 CST4 tvrdí, že sinhálská verze je “*mahiya vasanto*”. Avšak i přesto je v sinhálském originále verze Barmská, tj. shodná s CST4.

17 V CST4 je *ūṇāva*.

18 V CST4 je *naṃ*.

19 V CST4 je *ñāti*.

20 V CST4 je *naṃ*.

21 V CST4 je *samādāya* a je zmíněna změna v Sinhálštině, avšak na *samādhāya*.

22 V CST4 je jen *tujjamāno*.

*na mīyamānassa bhavanti tāṇā
ñātīdhamittā athavā sahāyā*

Vše, co ten mrtvý člověk nashromáždil, opustí, jen s hadry (na sobě) odejde a tam je (jeho tělo) vystaveno mlácení bodci paličů lidských (těl) a (tak) se pálí v ohnivé hromadě. V tomto světě umírajícímu není příbuzného či přítele, (který by mohl být) útočištěm.

*Dāyādakā tassa dhanam haranti
satto pana gacchati yena kammaṃ
na mīyamānaṃ dhanamanveti kiñci
puttā ca dārā ca dhanam ca raṭṭham*

To bohatství, které si zemřelí chamtivostí nashromáždili, si mezi sebou rozdělí dědici. Ten mrtvý podle svých činů jde buď do příjemného světa či do světa útrpného; není bohatství, které by šlo s ním. Není příbuzného ani přítele. Není ani země.

*Na dīgha māyuaṃ labhate dhanena
na cāpi citta²³ jaraṃ vihanti
appaṃ hi daṃ jīvitam āhu dhīrā
asassataṃ vippariṇāma dhammaṃ*

Bohatstvím si bohatýr na světě nemůže dopřát příliš dlouhého života. Také není pravda, že bohatstvím bohatýr nemůže dosáhnout stáří. Tento život je krátký, je nejistý, je to valící se věc, jak říkají moudří.

*Aḍḍhā daliddā ca phusanti phassā
bālo ca dhīro ca tatheva puṭṭho
bāle hi²⁴ bālyā vadhi tova seti
dhīro ca nāvedhati²⁵ phassa puṭṭho²⁶*

(Ať už) bohatý či nikoliv bohatý, všichni zemřou. Hloupí i moudří také zemřou. V době smrti hlupák přemýšlí: “neudělal jsem dobrého skutku,” a tak lituje a lituje a usíná. Protože se nedopouštěl špatných skutků a činil dobré skutky, moudrý v době smrti nelituje, nebojí se a umírá.

*Tasmā hi paññāva dhanena seyyo
yāya vosānaṃ idhādhigacchati
aso sitta²⁷ hi bhavābhavesu
pāpāni kammāni karonti mohā*

23 V CST4 je vittena.

24 V CST4 je bālo ca.

25 V CST4 je na vedhati.

26 V CST4 je phassa puṭṭho.

27 V CST4 je abyositattā a je uvedena změna v Sinhálštině, avšak na “asositattā.”

Z moudrosti lze v tomto světě ukončit všechny (nemoudré) činy, dosáhnout Vhodnosti (*Arahantství*), a tak je moudrost vyšší než bohatství. Poněvadž nedosáhl Vhodnosti (*Arahantství*), při krátkých i velkých (tj. dlouhých a příjemných) existencích zaslepená bytost koná nedobré skutky.

*Upeti gabbhaṃ ca parañca lokam
saṃsāramāpajja paramparāya
tassappa pañño abhisaddahanto
upeti gabbhañca parañca lokam*

Nedobré skutky konající bytost prochází řadou existencí v Kole Existence (*Samṣāre*), do lůna a na onen svět. Nemoudrý člověk věří vlastním slovům a že (tak i) činí, i on jde do lůna a na onen svět.

*Coro yathā sandhimukhe gahīto²⁸
sakammanā²⁹ bhaññati pāpa dhammo
evaṃ pajā pecca paramhi loke
sakammanā bhaññati³⁰ pāpa dhammo*

Jako lupič, který se vkradl do domu, u pytle je chycen a za svou chybu dostane namláceno od pána domu a trest od krále, tak i člověk, který se dopustil nedobrých činů, později na onom světě ve světech utrpení dostane trest za zločiny, kterých se (v lidském životě) dopustil.

*Kāmāhi citrā madhurā manoramā
virūparūpena mathenti cittaṃ
ādīnaṃ kāmagaṇesu disvā
tasmā ahaṃ pabbajito'smi³¹ rāja.*

Okouzlující, sladké, mysl přitahující smyslné rozkoše nejrůznějšími způsoby trápí mysl bytosti. Velký králi, vidouce nedostatky v tomto světě i ve světě bohů, šel jsem vpřed (stal jsem se mnichem).

*“Dumapphalā neva patanti mānavā³²
daharā ca vuddhā³³ ca sarīrabhedā
etampi³⁴ disvā pabbajito'mhi rāja
apaṇṇakaṃ sāmaññameva seyyo.”³⁵*

Novorozeňata, starci - lidé umírají jako plody, když padají ze stromů. Velký králi, i toto, když jsem viděl, šel jsem vpřed (stal jsem se mnichem). Bez chyby, zcela dosaženým vyhasnutím

28 V *CST4* je *gahito*.

29 V *CST4* je *sakammunā* (platí pro tento i následující případ).

30 V *CST4* je *haññati*.

31 V *CST4* je *pabbajitomi*.

32 V *CST4* je *mānavā*.

33 V *CST4* je *vuddhā*.

34 *CST4* uvádí, že Sinhálská verze je *evampi*, avšak v originále je zmíněna verze shodná s Barmskou, tj. tou v *CST4*.

35 *CST4* verze končí “*seyyo*”³⁵“*ti*”.

(nemoudrosti) je chod vpřed (mnišství) nejvyšší.

Pobývání jeho výsosti Raṭṭhapāly Staršího je ukončeno.

Myšlenky velkého Bodhisatty, krále Mahā Janaky

Mnoho z vyjevených veršů myšlenek velkého Bodhisatty krále Mahā Janaky o opuštění (*nekkhamma*) je zmíněno v *Mahā Janaka Jātace*. Několik z nich jsou zde:

***Kadāhaṃ mithilaṃ vītaṃ³⁶ visālaṃ sabbato pahāṃ³⁷
pahāya pabbajissāmi taṃ kadāssu³⁸ bhavissati***

Ve všem vyvinuté, obrovské, oblečením a krásnou zářící toto město Mithilā kdypak opustím a půjdu vpřed (stanu se mnichem)?

***Kadā sattasatatabhariyā³⁹ assavā piyabhāṇinī
pahāya pabbajissāmi taṃ kadāssu bhavissati.***

Poslušných, mile mluvících sedm set manželek kdy opustím a půjdu vpřed (stanu se mnichem)? Kdy se mi to přihodí?

***Kadāpattaṃ⁴⁰ gahetvāna muṇḍo saṅghāṭipāruto,
piṇḍikāya carissāmi taṃ kadāssu bhavissati.***

Oholení si hlavy, ušití róby ze sesbíraných (prve odhozených) hadrů a oblečení se do ní, s mísou do rukou vzatou, půjdu-li na almužní obchůzku? Kdy se mi to přihodí?

***Kadā sattāhaṃ meghe⁴¹ ovaṭṭo⁴² allacīvaro
piṇḍikāya carissāmi taṃ kadāssu bhavissati.***

Již týden nepřerušným ohromným deštěm neustále moknoucí, v moknoucí róbě, kdypak půjdu na almužní obchůzku? Kdy se mi to přihodí?

***Hitvā satapalaṃ kaṃsaṃ sovaṇṇaṃ satarājikaṃ
aggahīṃ mattikāpattaṃ⁴³ taṃ dutiyābhisevanaṃ⁴⁴***

Zlatou korunu vyrobenou ze sto-karátového zlata, se sto linkami zanechám a vezmu si

36 V CST4 je *phītaṃ*.

37 V CST4 je *sabbatopabhaṃ*.

38 V CST4 je *kudāsu* (platí pro všechny následující případy).

39 V CST4 je *kadāhaṃ sattasatā bhariyā*

40 V CST4 je *kadāhaṃ pattaṃ*.

41 V CST4 je *sattāhasammeghe*.

42 V CST4 je *ovaṭṭho*.

43 V CST4 je *aggahī mattikaṃ pattaṃ*.

44 V CST4 je *dutiyābhisecana*”nti.”

hliněnou mísu. To je má druhá korunovace.

Jak postupovat při “dokonalosti v opouštění” (*nekkhamma pāramitā*).

Dle toho, co (již) bylo řečeno, přemýšlením o záporech smyslné rozkoše a výhodách “opouštění”, je třeba naplnit vlastní mysl “dokonalostí v opouštění”. Tato dokonalost je sdílena zejména dokonalostí etiky (*sīla pāramitā*). Jedná se zejména o chod vpřed (mnišskou ordinaci); i laikům je možné ji do určité míry plnit. Dodržováním etických pravidel během (dnů) úplňku dochází k “opouštění”. Během dnů úplňku dodržování etických pravidel a s tím zdržování se nebrahmovského pobývání (tj. pohlavních rozkoší) - i to je během toho dne zanecháním (smyslných rozkoší) “opouštění”.

Zdržování se stravování v nevhodný čas, zdržování se dívání se na tance a podobně, zdržování se používání vysokých (a pohodlných) sedadel a postelí – toto jsou také záležitosti smyslné rozkoše, jejichž zanechání je “opouštění”. Zabývání se meditací soustředění (*samathā*) a vhledu (*vipassanā*), zanechání věcí smyslné rozkoše a nečistot (mysli) – to je “opouštění”. Těmi záslužnými lidmi, kteří jsou laiky, je třeba plnit “dokonalost v opouštění” dodržováním etických pravidel a meditací během úplňků.

Dokonalost v opouštění a asketický chod vpřed (mnišská ordinace)

Ten, kdo chce plnit “dokonalost v opouštění” na vysokém stupni, musí jít vpřed (stát se mnichem). Chod vpřed (mnišská ordinace) je “vysoké opouštění”. Těm záslužným lidem, kteří plní dokonalost v “opouštění” je vhodným místem k chodu vpřed (mnišské ordinaci) všeznalé (Buddhovo) Učení (*Sāsana*). “*Pabbajjamanutiṭṭhantena ca mahāsattena asati buddhuppāde kammavādīnaṃ kiriyavādīnaṃ tāpasaparibbājakānaṃ pabbajjā anuṭṭhātabbā. Uppannesu pana sammā sambuddhesu tesam sāsane pabbajitabbam.*”⁴⁵ - Takto je na tento fakt poukázáno v komentáři k *Cariyāpiṭace*.

“*Imasmim kho subhadda, dhammavinaye ariyo aṭṭhaṅgiko maggo upalabbhati, idheva, subhadda, samaṇo, idha dutiyo samaṇo, idha tatiyo samaṇo idha catuttho samaṇo*” - takto v Buddhově Učení (*Sāsane*) pouze, nikoliv mimo něj, jsou čtyři druhy asketů (*samaṇū*),⁴⁶ což je řečeno v *Mahāparinibbāna Suttě*. Tam je poukázáno na čtvrtého asketu (*samaṇa*), tedy na jeho výsost Vhodného (*Arahanta*).

Pravé, samostatné probuzení (*sambodhi*), osamocené probuzení (*pacceka sambodhi*), posluchačské probuzení (*sāvaka bodhi*) – takto zvané tři druhy probuzení jsou stezkou k Vhodnosti (*Arahantství*). Proto jsou tři probuzení (*bodhi*) třemi vznešenými učenými v Buddhově Učení (*Sāsane*). Za účelem jejich dosažení je k plnění dokonalostí (*pāramitā*) velice vhodným místem právě vševědoucí

45 “Těmi, kdo souhlasili s chodem vpřed (mnišskou ordinací) a velkou bytostí (tj. budoucím Buddhou) je až do zjevení se Buddhy povolen chod vpřed (mnišská ordinace) asketům a poutníkům, kdo věří v (záměrně vykonanou) činnost (tj. *kammavāda*) a následek činnosti (tj. *kiriyavāda*). Avšak (po) zjevení se právě a zcela osvětleného Buddhy je třeba jít vpřed (stát se mnichem) právě v tom (Jeho) Učení (*Sāsane*).” (Páli verze byla opravena dle programu Chaṭṭha Saṅgāyanā 4, poněvadž nebyla přesná.)

46 Páli komentář k *Mahāparinibbāna Suttě* vysvětluje, že tyto “čtyři druhy asketů” jsou “Vstoupivší-do-Proudu” (*Sotāpanna*), “Jednou-Vracející-se” (*Sakadāgāmi*), “Nevracející-se” (*Anāgāmi*) a “Vhodný” (*Arahant*).

Buddhovo Učení (*Sāsana*). Právě proto velcí *Bodhisattové* jdou vpřed (ordinují za mnichy/mnišky) v době Buddhova Učení (*Sāsany*). Asketové nejsou dílnou skupinou Buddhova Učení (*Sāsany*). Součástí Buddhova Učení (*Sāsany*) jsou tyto čtyři skupiny: mniši (*bhikkhū*), mnišky (*bhikkhunī*), laici (*upāsakā*), laičky (*upāsikā*).

V Buddhově Učení (*Sāsaně*) není páté skupiny zvané “asketové”. Avšak pokud by se někdo chtěl stát Buddhistickým asketou, pak v tom není problém. Buddhističtí asketové nejsou jedním z mnichů (*bhikkhū*) Buddhova učení (*Sāsany*). Poněvadž si jdou pro útočiště ve třech klenotech Buddhova Učení (*Sāsany*), jsou součástí skupiny *upāsakū* (laiků). V Buddhově Učení (*Sāsaně*) není určené oblečení pro skupinu laiků (*upāsakā*) a laiček (*upāsikā*). Mohou si obléci oblečení, jaké mají rádi. Skupině mnichů (*bhikkhū*) a mnišek (*bhikkhunī*) je oblečení určeno. Není vhodné, aby si (kdokoliv z) těchto dvou skupin oblékal jiné oblečení, než jaké je zmíněno v pravidlech (*Vinaya*). Také, není vhodné, aby toto oblečení určené mnichům (*bhikkhūm*) a mniškám (*bhikkhunīm*) bylo nošeno laiky (*upāsakā*) či laičkami (*upāsikā*). Není vhodné ani pro askety.

Vzhled mnicha (Buddhova) Učení (*Sāsany*) je nejeden.⁴⁷ Vzhled askety je nejeden. Dle pravidel (*Vinaya*), róba a tak podobně určené pro mnichy, kromě mnichům, nepatří asketům. Asketové mají rekvisity asketů. Proto, kromě vzhledu askety, nemůže mít asketa vzhled mnicha. V těchto dobách je možno vidět askety, kteří se chovají a oblékají jako mniši. V Buddhově Učení (*Sāsaně*) brání mnišských rekvizit, jejich oblékání stylem oblékání mnichů Buddhova Učení (*Sāsany*), je takto mocnou chybou, které se někteří asketové dopouštějí. Ve státě, pokud si někdo nepovoláný oblékne oblečení používané úředníky/strážníky, je to chyba hodná určitého trestu – a právě tak, když asketa, který nešel vpřed (neordinoval za mnicha) přijme mnišské rekvisity, je to chyba hodná trestu.

Člověk, který si (aniž by byl ordinován) obleče róbu zmíněnou v pravidlech (*Vinayi*) sám, aniž by ji dostal od příslušného mnicha, se nazývá “*liṅgathenaka*”. To znamená, že je to člověk, který ukradl podobu mnicha (ordinovaného v) Učení (*Sāsaně*). Ti, kdo se o tomto chtějí dozvědět, kéž si toto vyhledají ve spisech pravidel (*Vinayi*)! Ti, kdo chtějí plnit “dokonalost v opouštění” jakožto asketové, kéž tak činí ve správné podobě askety, aniž by se stávali *liṅgathenaky*!

Mladíci, kteří jdou vpřed (stávají se mnichy), jdou vpřed (stávají se mnichy) opuštěním své matky, otce, skupiny svých bratrů a jiných příbuzných, vlastního jmění, ať už je ho málo či mnoho. Pro mnohé je velice náročnou záležitostí opustit skupinu všech svých přátel a příbuzných na světě byt jen na jednu noc. Když někdo zcela opouští domov, skupinu příbuzných a přátel a jde vpřed (stává se mnichem), vykonává tak velice náročnou věc. Je to “veliké vyšší opouštění”. Podobně je “opouštěním”, když člověk, který šel vpřed (stal se mnichem), dodržuje čtvero-čistou etiku.. A vskutku, “opouštění” je poctivě dodržování asketických pravidel (*dhutaṅga*) a zabývání se meditací koncentrace (*samathā*) a vhledu (*vipassanā*). Ti záslužní laici, kteří šli vpřed (stali se mnichy) na úrovni opuštění svého domova, kéž neustále poctivě dodržují ucelující asketická pravidla (*dhutaṅga*) a rozvíjí meditaci pohroužení (*jhān*) a jiné meditace!

47 Asi spíše “jeden” než “nejeden”, nejsem si jist. “Nejeden” je překlad sinhálského “*anekaki*” - toto slovo se objevuje bezměny v této i v následující větě bez jakéhokoliv záporu či jiného upřesnění.

Mnozí po tom, co jdou vpřed (stanou se mnichy), se znovu a jiným způsobem chytají věci smyslné rozkoše. V klášterním prostředí jsou pro mnichy malí věcmi smyslné rozkoše malí mniši. Po jejich přivlastnění je třeba, aby je, na nich ulpěli záslužní lidé, znovu “velice opustili”. “Je třeba aby znovu velice opustili,” znamená opuštění kláštera a jiného majetku, cesta do klidných míst a zabývání se meditací a opětným neulpíváním na městských či vesnických velkých kláštorech či na jiných věcech k nim spojených. Vskutku, lidem jako byl jistý skromný jeho výsost starší (*thera*), který žil v původní *Thūpārāmē* (tj. “Pagodovém Klášteře”) v *Anurādhapuře* - po chodu vpřed (mnišské ordinaci) nebylo nic (dalšího) k “vyššímu opouštění”. Příběh toho jeho výsosti staršího je takto:

V původní *Thūpārāmē* šli vpřed (stali se mnichy) dva přátelé, kteří žili v *Anurādhapuře*. Jeden z těch dvou, který se jmenoval *Ubhaya*, po tom, co se naučil Částečné Osvobození (*Pātimokkhu*) a po splnění pěti let (pobývání se svým učitelem), odešel do kraje jménem “*Pācīnabaṇḍārājī*”. Jeden (z těch dvou) žil v *Thūpārāmē*. *Pācīnabaṇḍārājī* je jistý kraj na Východě v horách. Po deseti dešťových obdobích (tj. po deseti letech) tam strávených, a když se tak stal “starším” (*therou*), pomyslel si: “Tento kraj je krajem, který je vhodný ke klidnému pobývání. Tento fakt je třeba oznámit i příteli dlícímu v *Thūpārāmē*,” a šel se podívat do *Anurādhapury*.

Když došel do *Thūpārāmy*, uviděl tam žijícího jeho výsost staršího, přítele, který jej, kdo původně šel do *Pācīnabaṇḍārājī* a přišel, přijal, a po příjemném uvítání mu připravil místo k sezení. Ten navštěvující jeho výsost starší, který přišel do toho kláštera, si pomyslel: “poněvadž můj přítel jeho výsost starší zde jako první započal pobývání, určitě mě teď pohostí nějakým dobrým (pitným) občerstvením.” Avšak občerstvení se mu nedostalo. V noci, když se jeho výsosti staršímu nedostalo občerstvení, pomyslel si druhý den ráno: “teď jistě nápomocníci přítele jeho výsosti staršího pošlou něco drobného k jídlu a polévku.” Avšak ničeho se mu nedostalo.

Na to si jeho výsost starší pomyslel: “není nikoho, kdo by ráno donášel do kláštera. Když půjdu do vesnice, jistě se mi dostane něčeho drobného k jídlu a polévky,” a s přítelem jeho výsosti starším šel do vesnice. Avšak nedostalo se mu ničeho, nač myslel. Když byli v jedné ulici, dostalo se jim trošičku polévky. V jedné hale si sedli a stravovali se jí. Na to si navštěvující jeho výsost starší pomyslel: “zcela jistě ať už se nám dostává nebo nedostává polévky, v poledne se nám jistě dostane dobré potravy.” Ti dva v poledne šli na almužní obchůzku a dle toho se stravovali. Po té se navštěvující jeho výsost starší zeptal: “ctihodný, vždy takto žijete?” Když ten druhý jeho výsost starší řekl: “bratře, je tomu tak,” řekl ten navštěvující jeho výsost starší: “ctihodný, v *Pācīnabaṇḍārājī* je příjemněji. Pojďme tam.”

Tehdy obývající jeho výsost starší odešel z města jižním východem a vydal se *Kumbal* (“Hrnčářskou”) cestou. Navštěvující jeho výsost starší se zeptal: “proč jsme přišli na tuto cestu?” “Bratře, to že jste mluvil tak dobře o *Pācīnabaṇḍārājī*,” řekl. “Ctihodný, po tak dlouhé době pobývání na tomto místě nemáte žádných dalších věcí?” zeptal se. Obývající jeho výsost starší řekl: “bratře, mám tam postel a židli. Ty jsou příslušně uloženy. Nemám žádné další rekvizity.”

Tehdy navštěvující jeho výsost starší řekl: “ctihodný, mám (ve vašem klášteře) hůl, olejovou kuličku a brašnu.” “Bratře, to jste si (tam) uložil tolik věcí již po jedné noci?” řekl obývající jeho výsost starší. “Je to tak,” řekl navštěvující jeho výsost starší a s důvěrou k tomu druhému, obývajícímu

jeho výsosti staršímu, se poklonil a řekl: “těm, jako je vaše výsost, je každé místo stejné. Thūpārāma je místem, kde jsou uloženy poklady památky jeho skutečné výsosti Buddha. K poslouchání *Dhammy* a pohledu na pagody je toto místo pro vaši výsost vhodné,” řekl a druhý den vzal (svou) mísu a róbu a šel se podívat do *Pācīnabaṇḍarājī*.

“Opouštění” takových lidí je “vysokým opouštěním”. Takoví lidé ať už žijí ve vesnici, ve městě, či v paláci ze zlata a stříbra, protože je obývají bez ulpívání, jsou to vždy lidé “opouštění”.

Dělení “dokonalosti v opouštění”

Zanechání manželky, dětí, příbuzných, přátel a jmnění je “**dokonalost v opouštění**”. Člověk, kterému se mimo ně nedostane žádné smyslné rozkoše, jen potravu, nápojů, oblečení a podobně, takovou nesnází někdy opět hledá věci smyslné rozkoše čímž sejde z “opouštění”.

Někteří záslužní, kteří mají silnou, rozhodnou vůli a jsou dobře znalí, nesnaží se znovu shánět (materiální) věci z důvodu takových malých věcí, jako je hlad a žízeň, ty odloží stranou. To “opouštění” záslužných, kteří zanechávají věci smyslné rozkoše a jsou mimo hledání věcí smyslné rozkoše a jen chrání části svého těla a také (se chrání) před jejich újmou – se nazývá “**vyšší dokonalost v opouštění.**”

Opuštění věcí smyslné rozkoše až do míry, že není možno uchránit svůj život, (nebo snad) mimo ztrátu života, opuštění (všech) smyslných rozkoší – takové “opouštění” takto dlících záslužných lidí silné vůle a moudrosti je “**dokonalost v opouštění v nejvyšším smyslu.**”